

Początki działalności radia RMF FM w Polsce

The beginnings of the RMF FM radio in Poland

STRESZCZENIE

W 2024 roku mija 25 lat od demokratycznych przemian, które miały miejsce w Polsce. Jedną z konsekwencji transformacji ustrojowej 1989 roku było powstanie mediów niezależnych od władz państwowych. Wyłonił się rynek nie tylko wolnych gazet i czasopism, ale również mediów elektronicznych. W pierwszej kolejności powstawały prywatne rozgłośnie radiowe. Pierwszą stacją radiową, która złamała monopol Polskiego Radia było Radio Małopolska FUN – późniejsze RMF. Niniejszy artykuł przedstawia uwarunkowania polityczne, gospodarcze i społecznie okresu „rodzenia się” niezależnej, prywatnej radiofonii i całego systemu medialnego w Polsce. Autor skupia się na otoczeniu prawnym, które początkowo uniemożliwiało powstawanie tego segmentu. Opisuje działania twórców radia RMF podejmowane w celu przełamania biurokratycznych ograniczeń, w tym wykorzystywanie luk prawnych i często sprzecznych interpretacji, forteli, które doprowadziły do powstania radia. Drugim aspektem jest budowanie zespołu redakcyjnego i programu. Do tworzenia oferty wykorzystywano badania rynku, a później słuchalności, co było na tamtych etapach zupełnie *novum*. Przenoszono do polskiej rzeczywistości doświadczenia radiofonii zagranicznej, głównie francuskiej. Niniejszy artykuł pokazuje realia rodzącego się rynku radiofonii w Polsce z perspektywy pierwszej niezależnej od władz, komercyjnej stacji Radia Małopolska FUN – RMF.

Słowa kluczowe: RMF, FUN, radio, KFKS, Tyczyński

ABSTRACT

In 2024, it will have been 25 years since the democratic changes that took place in Poland. One of the consequences of the political transformation in 1989 was the emergence of independent media separate from government control. This resulted in the development of not only free newspapers and magazines, but also electronic media. Initially, private radio stations were established as a part of this media transformation. The first radio station to break the monopoly of Polish Radio was Radio Małopolska FUN, later known as RMF. This article presents the political, economic, and social conditions during the birth of independent private radio and the entire media system in Poland. The author focusses on the legal environment that initially hindered the development of this segment. It describes the actions taken by the founders of RMF to overcome bureaucratic restrictions, such as using legal loopholes and conflicting interpretations. Another aspect discussed is the construction of the editorial team and the programming. At that time, it was a completely new concept, using market research and audience analysis to build the station's offerings. The experiences of primarily French radio were adapted to Polish reality. This article shows the realities of the emerging radio market in Poland from the perspective of the first independent, commercial station, Radio Małopolska FUN – RMF.

Keywords: RMF, FUN, radio, KFKS, Tyczyński

WPROWADZENIE

Celem niniejszego artykułu jest pokazanie uwarunkowań, w jakich powstała pierwsza komercyjna rozgłośnia radiowa w Polsce – Radio Małopolska FUN, późniejsze Radio RMF FM. Realizując postawiony problem badawczy, odpowiem na następujące pytania: Jakie były czynniki umożliwiające utworzenie pierwszej w historii Polski komercyjnej stacji radiowej? W jaki sposób organizowano zespół redakcyjny? Jak wyglądały aspekty prawne i organizacyjne? Jaka była koncepcja programowa? Obrano jakościową metodę badań. Techniki, którymi posłużył się autor to *desk research*, przegląd literatury naukowej, analiza dokumentów źródłowych, transkrypcja archiwalnych nagrań audio osób związanych z powstaniem radia, analiza dostępnych źródeł internetowych, analiza dyskursu.

PRZEMIANY USTROJOWE I GOSPODARCZE

W trakcie obrad „Okrągłego Stołu”¹, przy nazwanym umownie „stoliku prasowym” ustalono, w jaki sposób miał wyglądać rynek medialny w Polsce. Konsekwencją zmiany systemu socjalistycznego na demokratyczny było stworzenie możliwości powstania mediów niezależnych od władzy. Są one jednym z gwarantów systemu demokratycznego². Jak zauważyła Bogusława

---

¹ Obrady trwały od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 roku. R. Habielski zauważa, że „W sprawach medialnych postulaty strony społecznej przystępującej na początku lutego 1989 roku do rozmów „Okrągłego stołu” były zbieżne z tym, czego środowiska niezależne i „Solidarność” domagały się po Sierpniu. Chodziło o ograniczenie roli cenzury i jej kontrolę, odejście od monopolu partii w mediach, umożliwienie opozycji prowadzenia działalności wydawniczej. Waga tych postulatów była bliska wszystkim identyfikującym się z programem opozycji, w tym ludziom „Tygodnika Powszechnego”, którzy weszli w skład Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie: Krzysztofowi Kozłowskiemu, Stefanowi Kisielewskiemu, Stanisławowi Stommie, Jackowi Woźniakowskiemu oraz Jerzemu Turowiczowi, któremu przypadł zaszczyt otworzenia obrad „Okrągłego stołu” w imieniu opozycji, zob. szerzej: R. Habielski, *Polityczna historia mediów w Polsce w XX wieku*, Warszawa 2009, s. 341.

² Przed zmianami funkcjonowały legalnie wyłącznie media państwowe, czasem w literaturze pojawia się także określenie partyjno-państwowe. Píše o tym m.in. B. Dobek-Ostrowska: „Media masowe w reżimie komunistycznym były własnością państwa, a właściwie partii rządzącej. Prasa, radio i telewizja stanowiły główny kanał indoktrynacji i propagandy. Struktury partyjne miały monopol na informację, która była przez nie kontrolowana i reglamentowana”, zob. szerzej B. Dobek-Ostrowska, *Miejsce i rola mediów masowych*, [w:] *Media masowe w demokratyzujących się systemach politycznych. W drodze do wolności słowa i mediów*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 2006, s. 25. Hallin i Mancini podkreślali, że „W systemie liberalnym przyjmuje się, iż aby media te mogły służyć pluralistycznemu społeczeństwu, muszą być niezależne od polityki partyjnej i zarządzane przez

Dobek-Ostrowska, „strona koalicyjno-rządowa zdecydowała się na odejście od systemu koncesjonowania działalności prasowej i zastąpienia go przez system zgłoszeniowy. To postanowienie otworzyło faktycznie proces demopolizacji rynku prasowego”³.

W pierwszych częściowo wolnych wyborach parlamentarnych, które odbyły się 4 czerwca 1989 roku, kandydaci Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” zdobyli wszystkie przewidziane dla opozycji mandaty. Tym samym dokonał się pierwszy etap procesu demokratyzacji⁴. Następnie, Sejm X kadencji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 29 grudnia 1989 roku dokonał zmiany nazwy państwa w Konstytucji z Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL) na Rzeczypospolita Polska. Usunięto również zapisy o przewodniej roli Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i sojuszach z państwami demokracji ludowej⁵.

Kluczowe dla zakończenia monopolu i kontroli państwowej mediów były: Ustawa o likwidacji RSW Prasa-Książka-Ruch z 22 marca 1990 oraz Ustawa z dnia 11 kwietnia 1990 roku, znosząca Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk⁶. O ile uzgodnienia „Okrągłego Stołu” przyniosły konkretne zmiany na rynku prasy, o tyle na rynku mediów elektronicznych ustalenia dotyczące radia i telewizji – jak pisze Katarzyna Pokorna-Ignatowicz – „zakładały pozostawienie Radiokomiteu w niezmiennym kształcie, czyli utrzymanie dotychczasowego modelu”⁷. W związku z wyborami

---

neutralnych profesjonalistów bez powiązań partyjnych”, zob. szerzej D.C. Hallin, P. Mancini, *Systemy medialne. Trzy modele mediów i polityki w ujęciu porównawczym*, Kraków 2004, s. 241.

³ B. Dobek-Ostrowska, *Przemiana systemu medialnego w Polsce po 1989 roku*, [w:] *Współczesne systemy komunikowania*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 1997, s. 80.

⁴ Komitet Obywatelski „Solidarność” obsadził 160 miejsc w 460 mandatowym Sejmie. Była to maksymalna pula przewidziana dla opozycji, wynikała z ustaleń „Okrągłego Stołu”. Całkowicie demokratyczne były wybory do reaktywowanego Senatu. Kandydaci KO „Solidarność” uzyskali 99 mandatów na 100 możliwych. Większość w Senacie dawała realny wpływ na pracę Sejmu poprzez możliwość uchwalania poprawek. <https://historia.wprost.pl/kalendarium/11250013/4-czerwca-1989-roku-czesciowo-wolne-wybory-ktore-zmienily-polske.html> [dostęp: 14.08.2023].

⁵ Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. 1989 nr 75 poz. 444.

⁶ Ustawa z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe, Dz.U. 1990 nr 29 poz. 173.

⁷ K. Pokorna-Ignatowicz, *Polska droga do „wolnych mediów”. Koncepcja „nowego ładu informacyjnego” i jej realizacja*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Politologica XV” 2015, nr 194, s. 8.

parlamentarnymi w 1989 roku doszło jednak do pewnego przełomu. Uzgodniono, że w programie Polskiego Radia i Telewizji Polskiej ma być wprowadzona zasada pluralizmu. Strona opozycyjna miała mieć zapewniony czas antenowy dla swoich kandydatów w wyborach parlamentarnych. Docelowo uzgodniono potrzebę wdrożenia, jak to określa Katarzyna Pokorna-Ignatowicz, „okienek programowych” dla legalnie działających podmiotów politycznych⁸. Podpisano również umowę między Episkopatem a Radiokomitetem, która regulowała dostęp instytucji Kościoła katolickiego do mediów publicznych. Stanowiło to zerwanie z wcześniej obowiązującą tzw. „leninowską koncepcją prasy”. Jak pisze Katarzyna Pokorna-Ignatowicz, media masowe były całkowicie podporządkowane władzy politycznej. W PRL centrum władzy była Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR)⁹, a zasada „partyjności mediów” była wpisana w jej ustrój¹⁰. Jak dodaje Agnieszka Łukasik-Turecka, w PRL głównym zadaniem mediów była indoktrynacja, uporczywe wpajanie odbiorcy punktu widzenia nadawcy, którym *de facto* była władza. Miało to wywołać całkowite utożsamianie się i akceptację polityki władzy¹¹.

Stanisław Jędrzejewski uważa, że reforma mediów elektronicznych w państwach Europy Środkowej i Wschodniej postępowała równolegle z procesami transformacji ustrojowej. Celem było stworzenie systemu komunikacji społecznej, który miał być demokratyczny, pluralistyczny i otwarty¹². Wciąż jednak systemowe zmiany, polegające na umożliwieniu działalności na rynku radiowo-telewizyjnym podmiotom niezależnym od władzy, nie zostały wprowadzone. Według Bogusławy Dobek-Ostrowskiej były celowo opóźniane przez rządzących, w tym przez kolejne już niekomunistyczne rządy. Powody miały charakter głównie polityczny. „Media według zamysłu rządzących miały służyć im w kolejnych wyborach prezydenckich, parlamentarnych [...], a także być oparciem dla reform i polityki prowadzonej przez kolejne ekipy”¹³. Potwierdzeniem prawdziwości tezy B. Dobek-Ostrowskiej był fakt, że kontroli nad radiem i telewizją nie oddały kolejne rządy Tadeusza

⁸ *Ibidem*, s. 9.

⁹ K. Pokorna-Ignatowicz, *Polska droga do...*, *op. cit.*, s. 3.

¹⁰ Szerzej o tym w: K. Pokorna-Ignatowicz, *Od leninowskiej koncepcji prasy do wolnych mediów. Koncepcja*

„nowego ładu informacyjnego” w „Porozumieniach Okrągłego Stołu”, [w:] *Polski system medialny 1989–2011*, red. K. Pokorna-Ignatowicz, Kraków 2013, s. 13–34.

¹¹ A. Łukasik-Turecka, *Zmiana usytuowania radia w komunikowaniu politycznym*, Lublin 2018, s. 155.

¹² S. Jędrzejewski, *Radio renesans*, Warszawa 1997, s. 72.

¹³ B. Dobek-Ostrowska, *Przemiana systemu medialnego...*, *op. cit.*, s. 83.

Mazowieckiego, Jana Krzysztofa Bieleckiego i Jana Olszewskiego. Dopiero rząd Hanny Suchockiej nie blokował dalej przyjęcia przez Sejm ustawy z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji, w konsekwencji której kilka miesięcy później powołano Krajową Radę Radiofonii i Telewizji (KRRiT). Stała się ona organem regulującym i koncesjonującym działalność mediów elektronicznych¹⁴. Realnie dopiero powyższa ustawa zniósła ustawę o Komitecie do Spraw Radia i Telewizji (tzw. Radiokomitet) z 1960 roku¹⁵. Do czasu przeprowadzenia pierwszego procesu koncesyjnego, którego rozstrzygnięcie nastąpiło dopiero w 1994 roku, stacje radiowe działały na podstawie uzyskanych indywidualnych zezwoleń lub całkowicie piracko, zajmując bez żadnych uzgodnień i zezwoleń wolne częstotliwości.

W 1990 roku reaktywowano Ministerstwo Łączności i uchwalono akt prawny o łączności¹⁶. Był to krok przełomowy. Ustawa powoływała do życia Państwową Agencję Radiokomunikacyjną, w skrócie PAR¹⁷. Według ocen agencji górny zakres UKF-FM miał umożliwiać budowę pięciu sieci ogólnopolskich. Przewidywano 3 sieci radia publicznego oraz 2 komercyjnego¹⁸. Na mocy ustawy minister łączności uzyskał uprawnienia do udzielania pozwoleń na nadawanie programów radiowych i telewizyjnych. Zastrzeżono jednak, że kapitał zagraniczny nie może przekraczać 33%. Nie sprecyzowano zaś wymagań dotyczących charakteru programu.

ORGANIZACJA ZESPOŁU REDAKCYJNEGO

Początki radia RMF sięgają jeszcze 1989 roku. Preludium stały się wspomniane już wcześniej pierwsze częściowo wolne wybory 4 czerwca 1989 roku. Przygotowania bloków promujących opozycyjnych kandydatów emitowanych w Polskim Radiu Kraków podjął się m.in. wracający z emigracji z Francji Stanisław Tyczyński¹⁹ – działacz opozycyjny, który w latach 80. XX wieku był

¹⁴ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz.U. 1993 nr 7 poz. 34.

¹⁵ Ustawa z dnia 2 grudnia 1960 r. o Komitecie do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja”, Dz.U. 1960 nr 54 poz. 307.

¹⁶ T. Mielczarek, *Monopol pluralizm koncentracja, Środki komunikowania masowego w Polsce w latach 1989-2006*, Warszawa 2007, s. 235.

¹⁷ Ustawa z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności, Dz.U. 1990 nr 86 poz. 504.

¹⁸ T. Mielczarek, *Monopol pluralizm...*, *op. cit.*, s. 235.

¹⁹ Stanisław Tyczyński – założyciel, prezes Radia Małopolska FUN, późniejsze RMF FM. Studiował fizykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. W stanie wojennym aktywny działacz opozycyjny. W 1981 roku zainicjował swoje pierwsze podziemne radio w Krakowie – Radio Solidarność Małopolska. Od 1984 r. przebywał na emigracji we Francji. Po powrocie do Polski w 1989 r. zaangażował się w kampanię wyborczą „Solidarności”. Po zwycięskich

współtwórcą podziemnego Radia Solidarność²⁰ w Nowej Hucie²¹. Elżbieta Gołąb²² wspominała w nagraniach archiwalnych – „poznaliśmy się ze Stasiem i z Olą (Zieleniewską²³) w Komitecie Obywatelskim „Solidarność”. Trafiłam tam razem z Markiem Czerskim, ponieważ brałam udział w konferencji organizowanej w Nowej Hucie dotyczącej praw człowieka. Przygotowywaliśmy pierwszą kampanię w wolnych wyborach 89 roku”²⁴. Podczas jednego ze spotkań w zajmowanym przez nią pokoju w akademiku pojawiła się koncepcja stworzenia niezależnego radia. „Ktoregoś wieczoru Stanisław Tyczyński powiedział, że on ma taki pomysł, że sobie zbudujemy radio. Ja miałam wtedy takie wyobrażenie o radiu jak „Trójka” na Myśliwieckiej. Taki wielki gmach. W ogóle w ustach takiego chłopaka w podkoszulku [tak opisywała wygląd Tyczyńskiego – K. K.] brzmiało bardzo dowcipnie”²⁵. Tyczyński miał jednak sprecyzowaną koncepcję, którą konsekwentnie zaczął realizować. Podczas tworzenia programów wyborczych nawiązał w Polskim Radiu Kraków kontakty z dziennikarzami, z których część w niedalekiej przyszłości miała stanowić trzon RMF.

Stanisław Tyczyński zapoznał się z Edwardem Miszczakiem²⁶, który wspominał: „Mam różne opinie i różne emocje mną targają jak słyszę

---

dla opozycji wyborach parlamentarnych postanowił stworzyć pierwszą komercyjną stację radiową w Polsce, zob. szerzej: <https://30lat.rmf.fm/tiki-index.php?page=Stanis%C5%82aw%20Tyczy%C5%84ski> [dostęp: 16.08.2023].

²⁰ Zob. szerzej: <https://www.polskieradio.pl/220/4078/Artykul/1298648,krakow> [dostęp: 14.08.2023], por. <https://dzieje.pl/wiadomosci/40-lat-temu-radio-solidarnosc-nadalo-pierwsza-audycje-dla-mieszkanow-krakowa> [dostęp: 14.08.2023].

²¹ J. Beliczyński, *Rozwój organizacji Radio Muzyka Fakty Spółka z.o.o. Studium przypadku*, Kraków 2010, s. 13.

²² Elżbieta Gołąb – była od samego początku tworzenia radia – współtwórczyni Studia Nagraniowego RMF FM oraz szefowa Promocji stacji. Razem ze Stanisławem Tyczyńskim i Aleksandrą Zieleniewską wiosną 1989 roku pracowała przy tworzeniu audycji wyborczych Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Radiu Kraków, zob. szerzej: <https://30lat.rmf.fm/tiki-index.php?page=El%C5%BCbieta+Go%C5%82%C4%85b> [dostęp: 16.08.2023].

²³ Aleksandra Zieleniewska – zaangażowana w tworzenie Krakowskiej Fundacji Komunikacji Społecznej oraz Radia Małopolska FUN. W latach 1983-1986 była dziennikarką i lektorką w podziemnym Radiu „Solidarność Małopolska”, pisała także artykuły do prasy podziemnej. W 1989 r., wraz ze Stanisławem Tyczyńskim, organizowała radiowe studio wyborcze Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Krakowie. Zob. szerzej: <https://30lat.rmf.fm/tiki-index.php?page=Aleksandra+Zieleniewska> [dostęp: 16.08.2023].

²⁴ Transkrypcja wypowiedzi Elżbiety Gołąb z okazji 20-lecia RMF, źródło archiwum RMF w zbiorach autora.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Edward Miszczak – karierę dziennikarską rozpoczął w rozgłośni Polskiego Radia w Krakowie. W marcu 1989 roku zapoczątkował współpracę ze Stanisławem Tyczyńskim w Radiu Kraków przy realizacji spotów wyborczych Komitetu Wyborczego „Solidarność”.

nazwisko Stanisław Tyczyński, ale w tych dużych pozytywnych emocjach, których jest znacznie więcej niż negatywnych, to właśnie to, że pokazał mi wtedy inny kierunek świata”²⁷. Jak już powyżej odnotowano, Tyczyński pracował w radiofonii komercyjnej we Francji. Znał panujące w mediach zachodnich standardy i wzorce. Jak powiedział Miszczak, „myślę, że w tym wszystkim brakowało mu tylko pomysłu na zespół dziennikarzy. Był fantastycznym wizjonerem technologicznym, marketingowym. Natomiast nie znosił dziennikarstwa. Ja mu mówiłem wiele razy w chwilach uniesienia, że przypomina mi piekarza, który ma alergię na mąkę i jak wchodzi do piekarni to go szlag trafia od samego wejścia”²⁸. Kwestią budowy zespołu zajmował się więc Edward Miszczak, który, jak to sam określał, miał wypełnić radio konkretem. Ewa Stykowska²⁹ – dziennikarka o dużym, ponad 10-letnim doświadczeniu i dorobku pilotowała w publicznym Radiu Kraków kampanię Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”. Była bardzo zaskoczona propozycją przejścia do radia, które dopiero miało powstać. „Byłam przekonana, że po zakończeniu tej kampanii Staszek Tyczyński nie będzie mi nawet na ulicy mówił dzień dobry. Nie byłam łatwa dla nich, a kiedyś ich nawet wyzwalałam od „neostalinowców” jak przygotowywali z Olą Zieleniewską program”³⁰. Jak przyznaje, trudno było uwierzyć, że pomysł powstania rozgłośni ma szansę być zrealizowany. Trudno było się jej zdecydować na zmianę pracy ze względu na ugruntowaną pozycję zawodową. Decyzję pomógł podjąć redakcyjny kolega Edward Miszczak. „Myślę że gdyby nie Miszczak, z którym we dwójkę się wspieraliśmy, który też miał ochotę odejść i spróbować coś innego, nie zdecydowałabym się. Reszta to byli bardzo młodzi ludzie, których zabraliśmy

---

Po wygranych dla opozycji wyborach parlamentarnych zaczął wraz z Tyczyńskim budowę nowego komercyjnego radia. Został wtedy Dyrektorem Anteny i Wiceprezesem RMF FM, zob. szerzej: <https://30lat.rmf.fm/tiki-index.php?page=Edward+Miszczak> [dostęp: 16.08.2023].

²⁷ Transkrypcja wypowiedzi Edwarda Miszczaka, źródło archiwum RMF, w zbiorach autora.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Ewa Stykowska – obok Edwarda Miszczaka była najbardziej doświadczonym i utytułowanym dziennikarzem w pierwszej ekipie budującej Radio Małopolska FUN. W ramach obowiązków służbowych w publicznym radiu nadzorowała wiosną 1989 roku produkcję audycji przedwyborczych Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” od strony programowej. Była twórczynią m.in. sztandarowego magazynu informacyjnego Radio Muzyka Fakty w latach 90., zob. szerzej: <https://30lat.rmf.fm/tiki-index.php?page=Ewa+Stykowska> [dostęp: 16.08.2023].

³⁰ Transkrypcja nagrania wideo Ewy Stykowskiej, źródło archiwum RMF, w zbiorach autora.

z publicznej stacji”³¹. W tej grupie znajdował się Tadeusz Sołtys³². „Miszczak podszedł do mnie na korytarzu i powiedział: Słuchaj robimy radio. Wchodzisz czy nie wchodzisz? Generalnie długo się nie zastanawiałem, widząc to, jaka jest ekipa i że jest to jądro tych, którzy cokolwiek robią w Polskim Radiu Kraków. Pomyślałem sobie, że jak się uczyć, to właśnie od tych, a nie od tych, którzy zostaną tutaj”³³. Tadeusz Sołtys w tamtym okresie miał już dość duże doświadczenie łącznie z anteną ogólnopolskiej Trójki (Program 3 Polskiego Radia). Przez ostatnie cztery lata zajmował się m.in. relacjonowaniem odbywających się w Krakowie protestów³⁴.

Koncepcja nowej radiostacji powstawała, jak wspominają członkowie pierwszej ekipy, obok wielkiego pieca w mieszkaniu Aleksandry Zieleniewskiej. Spotykali się tam poza właścicielką lokalu: Edward Miszczak, Stanisław Tyczyński, Ewa Stykowska, Grażyna Bekier³⁵, Stanisław Smółka³⁶, Tadeusz

³¹ *Ibidem*.

³² Tadeusz Sołtys – karierę dziennikarską rozpoczął na pierwszym roku studiów w 1985 roku, pracując w Studiu Radiowym uniwersyteckiego Alma-Radio. W latach 1986-90 był dziennikarzem Rozgłośni Polskiego Radia w Krakowie, a od 1987 równolegle podjął pracę krakowskiego korespondenta Programu III Polskiego Radia. W roku 1990 znalazł się w grupie inicjatywnej dziesięciu osób, która stworzyła pierwsze w wolnej Polsce komercyjne radio. Do czerwca 1990 współpracował jeszcze z „Trójką” i Polskim Radiem, równocześnie był zaangażowany w tworzenie nowej inicjatywy, którą było radio RMF. Na antenie RMF FM prowadził praktycznie wszystkie programy. Był reporterem, dziennikarzem i prowadzącym główne pasma programowe. Zob. szerzej: <https://www.rmfm.ludzie/tadeusz-soltys> [dostęp: 16.08.2023].

³³ Transkrypcja wypowiedzi Tadeusza Sołtysa, źródło: archiwum RMF.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Grażyna Bekier – w latach 1982-1984 była reporterką studenckiego radia „Nowinki” Politechniki Krakowskiej, potem w latach 1984-1986 współpracowała z Polskim Radiem Kraków, gdzie została zatrudniona na stałe w 1986 roku. W rozgłośni publicznej była reporterką, prezenterką programów informacyjnych. Współpracowała również z programem III PR. W 1990 roku dołączyła do pierwszej ekipy, która zdecydowała się odejść z Radia Kraków i stworzyć Radio Małopolska FUN. W latach 1992-1997 była dyrektorem newsroomu, od 1995 do 1997 także dyrektorem studia nagraniowego. Od 1997 – dyrektorem sieci RMF FM. Zob. szerzej: <https://30lat.rmfm/tiki-index.php?page=Gra%C5%BCyna+Bekier> [dostęp: 16.08.2023].

³⁶ Stanisław Smółka – jeden z założycieli i współtwórców RMF FM. W latach 1977-1985 był dziennikarzem i szefem studenckiego Radia Alma mieszczącego się w Krakowie w Domu Studenckim „Piast”. W 1985 r. przeszedł do Radia Kraków, był dziennikarzem w redakcji młodzieżowej, potem szefem redakcji społecznej. Od początku w Radiu Małopolska FUN. W RMF FM był dziennikarzem, prowadzącym audycje, a także czytał serwisy. Tworzył i był dyrektorem pierwszego lokalnego oddziału RMF FM w Katowicach. Od 1998 do 2004 roku pełnił funkcję zastępcy Dyrektora Informacji, koordynował wykorzystanie infrastruktury informacyjnej będącej w dyspozycji RMF FM: wozy satelitarne, wozy reporterskie, helikopter i łącza. Zmarł 7 lutego 2010 r., zob. szerzej:

Sołtys, Marcin Wrona³⁷ i, jak to określił Tadeusz Sołtys, „jeden facet, który w efekcie z Radia Kraków nie przeszedł do nas”³⁸.

Siedzibą radia zostało jedno z pomieszczeń fortów na Kopcu Kościuszki. Grażyna Bekier wspomina w materiałach archiwalnych RMF, że to był efekt spaceru Stanisława Tyczyńskiego z senatorem Krzysztofem Kozłowskim³⁹. „Tak go urzekło to miejsce, bo przez kilka lat go nie widział. Stwierdził, że to byłaby najpiękniejsza siedziba dla naszego radia”⁴⁰. Z archiwalnego nagrania wynika, że Grażyna Bekier знаła wtedy prezesa Wawel Touristu, w którego władaniu był Hotel Pod Kopcem. „Mieli jedną nieużyteczną salę [...]. Uprzątnęli ten magazyn, wynajęli nam tą salę”⁴¹. Elżbieta Gołąb wspominała, że była to duża sala, w której miały powstać pierwsze studio i reżyserka, a obok newsroom. „Niestety nie posiadaliśmy bardzo dużych zasobów finansowych, więc też nie mieliśmy żadnego architekta, który by to wytyczał czy wyrysował. Po prostu wzięliśmy kredę i narysowaliśmy na podłodze, gdzie byśmy chcieli mieć studio, gdzie reżyserkę i gdzie będzie newsroom”⁴². Pierwsza wizyta zespołu na Kopcu Kościuszki, podczas której Stanisław Tyczyński nakreślił kredą układ pomieszczeń odbyła się 1 maja 1990 roku⁴³. Dziennikarze wykonywali prace budowlane własnymi rękami, wykorzystując materiały, które udało się zdobyć. Grażyna Bekier wspominała – „Problem był spory z wytlumieniem studia, więc prezes zdobył gdzieś resztki wełny mineralnej. Wymyśliliśmy, że przykleimy to na ścianę. Ponieważ wełna składa się z warstw pierwsza się przykleiła. Następnego dnia pozostałe odpadły”⁴⁴. Prezes Tyczyński kupił długie igły i wraz z innymi szyli to przez całą noc. „Nie powiem jak się czuliśmy. Woda, długie kąpiele nie pomagały. Kłuło,

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Stanis%C5%82aw+Sm%C3%B3%C5%82ka> [dostęp: 16.08.2023].

³⁷37 Marcin Wrona – dziennikarz radiowy i telewizyjny, współtwórca kultowych audycji w RMF FM. Był najmłodszym i jednocześnie jednym z najbardziej zdolnych i doświadczonych radiowców. Był czołowym DJ-em stacji, prowadzącym pasma programowe oraz reporterem i dziennikarzem informacyjnym. Zob. szerzej: <https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Marcin+Wrona> [dostęp: 16.08.2023].

³⁸38 Transkrypcja wypowiedzi Tadeusza Sołtysa, źródło: archiwum RMF.

³⁹39 Krzysztof Kozłowski – senator RP, były minister spraw wewnętrznych w pierwszym niekomunistycznym rządzie RP.

⁴⁰40 Transkrypcja wypowiedzi Grażyny Bekier, źródło: archiwum RMF.

⁴¹41 *Ibidem*.

⁴²42 Transkrypcja wypowiedzi Elżbiety Gołąb, źródło: archiwum RMF.

⁴³43 <https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=1990> [dostęp: 23.04.2023].

⁴⁴44 Transkrypcja wypowiedzi Grażyny Bekier, źródło: archiwum RMF.

gryzło jeszcze przez kilka ładnych dni wszędzie”⁴⁵ – podsumowywała Grażyna Bekier. Z kolei o wyciszaniu wełną i obijaniu czarną skają drzwi opowiadała Elżbieta Gołąb: „Pamiętam jak Stasiu Smółka przywiózł spod Gdowa stare drzwi, które musieliśmy uczynić dźwiękoszczelnymi. Sami je ociepliliśmy i obijaliśmy je takim czarnym skajem”⁴⁶.

FORMALIZACJA DZIAŁALNOŚCI RADIA

Dla rozpoczęcia działalności niezbędne było stworzenie instytucji posiadającej osobowość prawną, która mogłaby doprowadzić do powstania radia całkowicie niezależnego od władzy. Zebrano grupę osób o uznanych w środowisku antykomunistycznym nazwiskach, m.in. Krzysztof Kozłowski – senator RP, były minister spraw wewnętrznych w pierwszym niekomunistycznym rządzie RP, które zdecydowały się na powołanie Krakowskiej Fundacji Komunikacji Społecznej „TviR” (KFKS)⁴⁷. Zebranie założycielskie odbyło się zaledwie w 5 dni po wyborach parlamentarnych, 9 czerwca 1989 r. Fundatorami zostali:

1. Krzysztof Bachmiński – adwokat, obrońca więźniów politycznych, prawnik, radca prawny;
2. Stanisław Handzlik – więzień polityczny, jeden z liderów podziemnej „Solidarności” w Hucie im. Lenina;
3. Marek Jodłowski – współtwórca podziemnego „Radia Solidarność”;
4. Krzysztof Kozłowski – minister spraw wewnętrznych w pierwszym niekomunistycznym rządzie RP, senator. Związany przez wiele lat, jako zastępca redaktora naczelnego, z „Tygodnikiem Powszechnym”;
5. Edward Nowak – działacz nowohuckiej „Solidarności”, więzień polityczny;
6. Marek Pacuła – dziennikarz, scenarzysta, reżyser i satyryk, współautor radiowych „Spotkań z balladą”, a także konferansjer „Piwnicy pod Baranami”;
7. Stanisław Tyczyński – szef Radia Wolna Polska oraz Radia Solidarność Małopolska, redaktor studia wyborczego;
8. Aleksandra Zieleniewska – była dziennikarka podziemnego Radia Solidarność Małopolska.

---

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Transkrypcja wypowiedzi Elżbiety Gołąb, źródło: archiwum RMF.

⁴⁷ Akt notarialny Rep. Nr A II 6833/89, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

Prezesem zarządu został Stanisław Tyczyński. Pozostałe osoby zostały członkami rady Fundacji.

W statucie KFKS wymieniono cele fundacji. Ujęto je w 8 punktach⁴⁸:

1. Upowszechnianie idei swobodnej komunikacji społecznej, rzetelnej i obiektywnej informacji, swobodnego wyrażania opinii i poglądów.
2. Upowszechnianie sztuki radiowej i telewizyjnej.
3. Upowszechnianie oświaty, a w szczególności nauki języków obcych z wykorzystaniem najnowszej techniki audiowizualnej.
4. Prowadzenie działalności informacyjnej w tym z zastosowaniem informatyki.
5. Propagowanie dorobku kultury światowej w kraju.
6. Propagowanie polskiej kultury za granicą.
7. Rozszerzanie kontaktów z Polonią.
8. Podejmowanie inicjatyw charytatywnych.

Wniosek do Ministra Kultury i Sztuki o zatwierdzenie ustanowienia fundacji oraz statutu skierowano 20 czerwca 1989 roku. Nastąpiło to 23 października 1989 roku. Na początku listopada 1989 roku do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Wydziału I Cywilnego – Rejestru Fundacji w Warszawie wpłynął wniosek o rejestrację fundacji. Sąd dokonał rejestracji 24 listopada 1989 pod numerem RF I 263⁴⁹. Od tego momentu KFKS uzyskała osobowość prawną. Formalności trwały 6 miesięcy. Fundacja deklarowała, iż po uzyskaniu stosownych pozwoleń wydanych przez stronę rządową powoła regionalną rozgłośnię radiową na falach ultrakrótkich pod nazwą Radio Małopolska. Założyciele nawiązali do tradycji opozycyjnego, podziemnego Radia Solidarność Małopolska. Podkreślali, że fundacja powstała m.in., aby dopilnować realizacji przez władze postanowień „Okrągłego Stołu” dotyczących wolności mediów.

Pierwszy wniosek do Ministra Łączności o przyznanie częstotliwości i zezwolenie na emisję programu wpłynął w listopadzie 1989 roku. Decyzja była odmowna. Jak podkreśla Jan Beliczyński, nie istniały jeszcze wtedy uregulowania prawne w dziedzinie produkcji oraz emisji programu radiowego i telewizyjnego⁵⁰. Stanisław Tyczyński w wywiadzie prasowym, udzielonym

⁴⁸ *Statut Krakowskiej Fundacji Komunikacji Społecznej „TViR” w Krakowie*, źródło: archiwum RMF, w zasobach autora.

⁴⁹ Postanowienie, sygn. Akt INS Rej. F 215/89, źródło: archiwum RMF.

⁵⁰ J. Beliczyński, *Rozwój organizacji Radio Muzyka Fakty Spółka z.o.o. Studium przypadku*, Kraków 2010, s. 14.

w kwietniu 1990 roku, przyznawał: „Znaleźliśmy się w kropce, zespół powoli zaczął się rozlatywać. Przystudiowaliśmy więc jeszcze raz ustawę o Łączności. Wtedy spostrzeżliśmy, że nie ma tam ani słowa o retransmisji”⁵¹. W ustawie funkcjonował jedynie zapis o monopolu na produkcję i rozgłaszanie programów radiowych i telewizyjnych⁵². Jesienią 1989 roku KFKS nawiązała współpracę z francuskim radiem muzycznym FUN, tworząc Radio Małopolska FUN, w skrócie RMF⁵³. Medioznawca Zbigniew Bajka, który współpracował z Tyczyńskim od samego początku tworzenia się koncepcji radia, mówił: „Tyczyński już wtenczas traktował kontakt z Radiem FUN jako coś, co mu da rozruch. Potem zamierzał stworzyć własny program, także muzyczny”⁵⁴. W założeniach docelowo programy Radia FUN miały stanowić 35% czasu antenowego. Koncern Hersant oprócz programu radiowego zaoferował sprzęt i pomoc techniczną przy jego zamontowaniu⁵⁵.

Strona francuska potraktowała umowę z KFKS jako szansę rozpoczęcia ekspansji na rynek państw byłego bloku socjalistycznego. W wywiadzie dla „Tygodnika Solidarność” Robert Hersant powiedział: „Ważne, że pierwsi weszliśmy na wasz rynek. We Francji to dla nas atut reklamowy – nasz program transmituje jedyna niezależna rozgłośnia radiowa w bloku wschodnim”⁵⁶. 10 stycznia 1990 roku Biuro do spraw Gospodarki Częstotliwościami wyraziło zgodę na czasowe nadawanie sygnału za pośrednictwem stacji UKF FM Kraków – Chorągiewka na częstotliwości 70,06 MHz⁵⁷. Maksymalną moc sygnału ustalono na 10 KW. W praktyce oznaczało to zasięg około 100 km w promieniu nadajnika. Poza ówczesnym województwem krakowskim program słyszalny był w pięciu sąsiednich: kieleckim, tarnowskim, nowosądeckim, bielskim oraz katowickim. Umowę z Zakładem Radiokomunikacji i Teletransmisji w Krakowie zawarto 14 stycznia 1989 roku i rozpoczęto emisję testową. Oficjalnie jako rocznicę urodzin RMF przyjmuje dzień 15 stycznia

---

⁵¹ M.K., *Bezstronni więc niezależni*, „Tygodnik społeczno-zawodowy pracowników łączności Łączność”, 22 kwietnia 1990 roku, s. 1., źródło: archiwum RMF.

⁵² M. Przełomiec, *Nocny program z Paryża*, „Tygodnik Solidarność Małopolska” 1990, nr 4 (9), 28 stycznia, s. 7.

⁵³ *Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1990*, źródło: archiwum RMF.

⁵⁴ Transkrypcja nagrania archiwalnego Zbigniewa Bajki, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

⁵⁵ M. Przełomiec, *Nocny program z Paryża*, „Tygodnik Małopolska” 1990, nr 4 (9), 28 stycznia, s. 7.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ Dokument Ministerstwo Łączności, Biuro ds. Gospodarki Częstotliwościowej, Sygn. TŁC-5323/17/90 z dnia 11.01.1990, źródło: archiwum RMF.

1990 roku, kiedy w południe wyemitowano utwór Toto pt. „Africa”. Tym samym rozpoczęto całodobową retransmisję Radia FUN. Mimo, że z powodu ograniczeń prawnych nie był to program produkcji RMF, złamano monopol publicznego radia. Była to pierwsza w polskim eterze stacja niezależna od władz państwowych.

Już 15 stycznia 1990 roku „Dziennik Polski” w Krakowie pisał, że Radio Małopolska prowadzi retransmisję programu FUN z Paryża. Podkreślając, że docelowo 65% programu ma być przygotowywane w Polsce. Ze strony przedstawicieli KFKS – Aleksandry Zieleniewskiej, Stanisława Hanzlika i Stanisława Tyczyńskiego padła ważna deklaracja, że „Radio Małopolska nie będzie niczyją tubą, lecz prezentować ma na antenie w pełni niezależne opinie. Nie chce żadnych powiązań ani z partiami politycznymi, ani innymi organizacjami społecznymi”⁵⁸. „Życie Warszawy” 15 stycznia 1990 roku wydrukowało krótką depezę Polskiej Agencji Prasowej dodając swój tytuł: *Przez całą dobę Radio Małopolska – z Paryża*. Informowano w niej o tym, że Radio Małopolska rozpoczęło retransmisję, jednak po wejściu w życie nowej ustawy rozpocznie własną działalność redakcyjną, przygotowując programy informacyjne, publicystyczne i kulturalne⁵⁹. Rozpoczęcie emisji odnotowały tytuły francuskie, m.in. „Figaro”, „Le Monde” (należące do koncernu Hersant), ale także amerykańska „International Herald Tribune”.

Przez pierwsze miesiące retransmisja odbywała się wyłącznie przez Radiowo-Telewizyjne Centrum Nadawcze (RTCN) w Chorągwicy. Tam zlokalizowany był odbiornik satelitarnego sygnału Radia Fun, z którego bezpośrednio trafiał on do nadajnika UKF. Dopiero z czasem powstała infrastruktura studyjna na Kopcu Kościuszki w Krakowie (Kopiec). Wówczas sygnał satelitarny przechodził przez studio emisyjne i dopiero dalej poprzez wybudowaną radiolinie przekazywano go do RTNCN w Chorągwicy. Stworzono tym samym możliwość techniczną emisji programu radiowego z Kopca Kościuszki i zastąpienia nim retransmitowanego. Umożliwiająca to konieczne zmiany ustawowe nastąpiły dopiero 25 sierpnia 1990 roku⁶⁰. Współpraca z francuskim koncernem trwała do września 1991 roku. Powodem jej zakończenia były przede wszystkim niemożliwe do spełnienia dążenia. Hersant oczekiwał, że zostanie całościowym właścicielem radia, podczas gdy polskie prawo

⁵⁸ (d) inicjał autora, *Na razie – muzyka młodzieżowa*, „Dziennik Polski” 1990, 15 stycznia, s. 4.

⁵⁹ PAP, *Przez całą dobę Radio Małopolska – prosto z Paryża*, „Życie Warszawy”.

⁶⁰ *Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1990*, źródło: archiwum RMF.

dopuszczało tylko 33% udziałów. Ostatecznie zadecydował fakt przerwania łączności z Paryżem z powodu kradzieży głowicy satelitarnej⁶¹. Efektem było zakończenie retransmisji i współpracy. Od października 1991 roku RMF rozpoczęło nadawanie całodobowego programu z Kopca Kościuszki w Krakowie.

Plany rozwojowe KFKS nie ograniczały się wyłącznie do obszaru Małopolski. Od samego początku zamysłem było stworzenie sieci o zasięgu ogólnopolskim. Jak można przeczytać w sprawozdaniu za 1990 rok, z Instytutem Łączności ustalono częstotliwości emisyjne dla Warszawy, Katowic i Łodzi. Prawna możliwość uruchomienia nadawania pojawiła się wraz z wejściem w życie Ustawy o łączności po 15 stycznia 1991 roku⁶². Równocześnie fundacja wystąpiła o przydział w ramach programu ogólnopolskiego częstotliwości dla Gdańska, Wrocławia, Poznania, Gorzowa Wielkopolskiego, Kielc oraz Rzeszowa. Na potrzeby programu regionalnego dla Nowego Sącza, Tarnowa, Zakopanego, Bielska-Białej, Mielca i Oświęcimia⁶³. Celem KFKS było również doprowadzenie do powstania sieci współpracujących ze sobą rozgłośni regionalnych. W 1990 roku do fundacji wpłynęło 57 wniosków o pomoc prawną, merytoryczną i materialną w utworzeniu rozgłośni lokalnych⁶⁴.

Bez wątpienia powołanie do życia KFKS i uzyskanie tymczasowego pozwolenia nadawczego było przełomowe nie tylko dla RMF, ale także z perspektywy całego rynku medialnego w Polsce. *De facto* było to przełamanie państwowego monopolu w radiofonii. Do 15 stycznia 1990 roku funkcjonowała jedynie państwowa radiofonia.

KONCEPCJA PROGRAMOWA RMF

Tadeusz Sołtys w prosty sposób scharakteryzował ideę nowego radia. „Zrobimy takie radio, jakiego my chcemy, a nie takie, jakie zastaliśmy przychodząc

---

⁶¹ Sytuacja nie była jednoznaczna. Według wspomnień różnych osób, takich jak m.in. Tomasz Berezowski, który był pierwszym dyrektorem technicznym, wewnątrz radia trwał konflikt między Stanisławem Tyczyńskim a Edwardem Miszczakiem. Tyczyński oczekiwał szybszego zastąpienia francuskiego programu własną produkcją. Miszczak miał opóźniać ten proces twierdząc, że ekipa nie jest jeszcze gotowa. Tyczyński, zdaniem pierwszego dyrektora technicznego, miał wejść na dach budynków na Kopcu Kościuszki i wymontować głowicę, przerywając odbiór programu z Francji. Transkrypcja archiwalnego nagrania Tomasza Berezowskiego, źródło: archiwum RMF.

⁶² Ustawa z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności, Dz.U. 1990 nr 86 poz. 504.

⁶³ *Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1990*, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

⁶⁴ *Sieć KFKS, Krakowska Fundacja Komunikacji Społecznej, marzec 1991*, źródło: archiwum RMF, w zasobach autora.

do pracy w Jedyńce, w Trójce czy w Polskim Radiu Kraków”⁶⁵. Za główną zasadę programową Radia RMF uznano ideę swobodnej komunikacji społecznej, będącej wyznacznikiem cywilizacji zachodnioeuropejskiej⁶⁶. Zakładano, że radio będzie upowszechniać rzetelną i obiektywną informację wraz zachowaniem swobody wyrażania opinii i poglądów. Inspiracją i drogowskazem, na który powoływała się fundacja w sprawozdaniu było brytyjskie BBC, które oceniono: „wyróżnia się tolerancją wobec przeciwstawnych nawet poglądów i opinii”⁶⁷. Podkreślano: „Poglądy dziennikarza są jego prywatną sprawą, natomiast program, który przygotowuje ma być pozbawiony emocjonalnego zaangażowania i w sposób maksymalnie obiektywny, wierny wobec źródeł ma przekazać opinię ludzi, środowisk, ugrupowań czy partii – rzeczywistych aktorów wydarzeń”⁶⁸. Wychodzono z założenia, że radio nie powinno być wyrazicielem niczyich poglądów, ograniczając się do stwarzania możliwości ich prezentacji.

Wymieniono 6 głównych zasad, którymi miało kierować się RMF. Miały one zapewniać profesjonalizm, bezstronność radia jako medium oraz pluralizm przedstawianych opinii i poglądów. Miało to gwarantować nieangażowanie się stacji po żadnej ze stron np. politycznego sporu, zapewniając jednocześnie słuchaczom dostęp do różnych stanowisk. Wymieniono:

- 1) zasadę rzetelności i obiektywności,
- 2) bezstronność,
- 3) tolerancję wobec przeciwstawnych poglądów i opinii,
- 4) brak emocjonalnego zaangażowania dziennikarzy,
- 5) wierność źródeł,
- 6) szacunek dla polskiej przeszłości.

Przestrzeganie wyżej wymienionych zasad miało być drogą do realizacji zamierzonych przez stację celów, takich jak:

- 1) nauka szacunku dla prawa i praworządności,
- 2) edukacja ekonomiczna,
- 3) odbudowanie szacunku dla państwa i jego struktur,
- 4) demokratyzacja życia społecznego i politycznego,

⁶⁵ Transkrypcja nagrania archiwalnego Wojciecha Padjasa, źródło: archiwum RMF w zasobach autora.

⁶⁶ *Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1990*, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Ibidem*.

- 5) umacnianie wizji systemu samorządowego,
- 6) wspieranie procesu tworzenia systemu wielopartyjnego i pluralizmu politycznego.

W ciągu kilku miesięcy od uruchomienia radio stało się niezwykle popularne. Sondaż Ośrodka Badania Opinii Publicznej (OBOP) z czerwca 1990 roku oceniał publiczność radiową RMF na 46,5% ogółu. Należy podkreślić, że badanie przeprowadzono w czasie, gdy program był retransmitowany z Paryża. Prace przed uruchomieniem polskiego programu trwały kilka miesięcy. Oferta programowa nie była dziełem przypadku. Oprócz inicjatywności dziennikarzy, znaczenie miały badania rynku. Pierwsze kompleksowe badanie wykonano jeszcze przed rozpoczęciem emisji polskiego programu w czerwcu 1990 roku. Ich autorami był zespół badawczy Ośrodka Badań Prasoznawczych pod kierunkiem Zbigniewa Bajki. Jak mówił, „Tyczyńskiego interesowały porządne badania, które mają zbadać preferencje potencjalnych odbiorców radia, przy czym jak co jakiś czas usiłowałem nawiązać do aktualnego Polskiego Radia to widziałem, że go to nawet denerwuje. Interesowało go to, co on chciał robić. [...] On rzeczywiście nie patrzył na to, co było do tej pory. On patrzył raczej na to, jak to jest na zachodzie i chciał stworzyć nową jakość w Polsce”⁶⁹. Badania ankietowe wykonano na reprezentatywnej próbie 700 osób w wieku 13 lat wzwyż na grupie odzwierciedlającej społeczność Krakowa⁷⁰. W kontekście muzyki zdecydowanie dominowały 3 kategorie:

1. Pop-music 21,8%,
2. Komercyjna polska 21,5%,
3. Rock zagraniczny i w ogóle 14,7%.

Wyniki wpisywały się w muzyczny format Contemporary Hit Radio – CHR. Lista RMF była uaktualniana co tydzień i obejmowała 41 utworów, w tym 15 na tzw. liście A oraz 25 na liście B. Oprócz tego tzw. Power Play. W każdą niedzielę Playlisty była uzupełniana o 6 nowych utworów, które promowane były przez cały tydzień⁷¹.

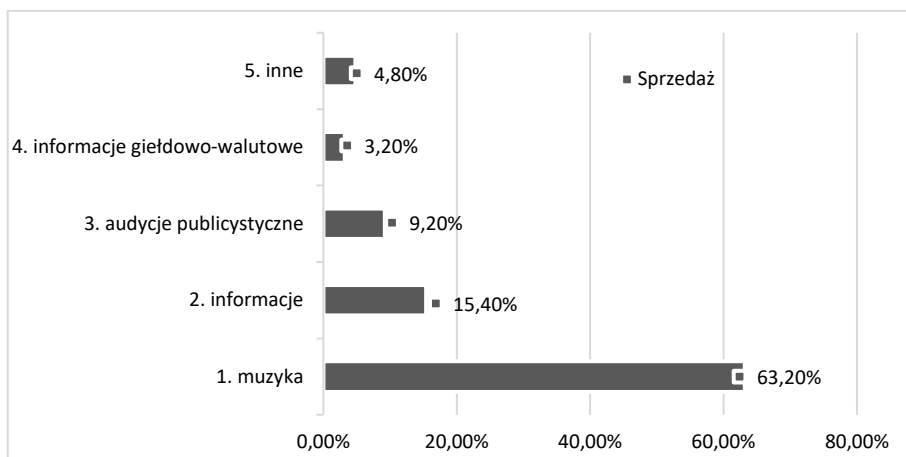
⁶⁹ *Transkrypcja archiwalnego nagrania Zbigniewa Bajki*, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

⁷⁰ Z. Bajka, *Publiczność radiowa Krakowa, odbiór Radia FUN, oczekiwania wobec Radia Małopolska Fun (raport opracowany na podstawie reprezentatywnych badań ankietowych zrealizowanych w Krakowie w czerwcu 1990 na zlecenie KFKS, Kraków 1990, s. 3.*

⁷¹ *Sieć KFKS, marzec 1991*, źródło: Archiwum RMF, w zasobach autora.

Ważnym elementem badań było określenie preferencji słuchaczy co do przyszłego programu RMF. Dzięki ankietom udało się określić procentowy udział poszczególnych elementów programu, co zobrazowano na wykresie 1.

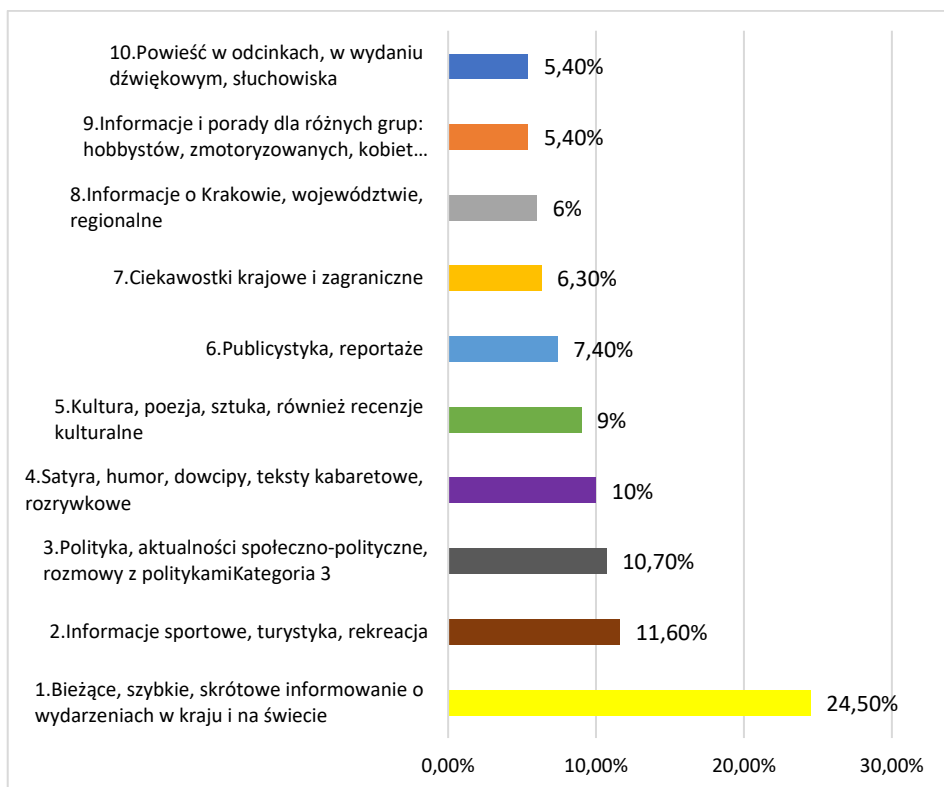
Wykres 1. Oczekiwania słuchaczy w stosunku do przyszłego programu RMF

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie.

Z badań dotyczących wieku słuchaczy wynikało, że radio powinno nadawać dla audytorium w wieku 14-45 lat ze szczególnym naciskiem na grupę 20-30 lat⁷². Dokładnie zbadano również zainteresowania tematyczne potencjalnych słuchaczy (wykres 2). Zdecydowana większość słuchaczy oczekiwała, że stacja będzie szybko i w zwięzły sposób informować na temat bieżących wydarzeń. Kluczowe było określenie „skrótowo”, które rozumiano jako niezagłębianie się w zbędne szczegóły, a jedynie prezentowanie najważniejszych faktów⁷³. Wynikało to ze specyfiki medium, jakim jest radio, które towarzyszy w pracy, czy np. w podróży samochodem.

⁷² Z. Bajka, *Publiczność radiowa...*, op. cit., s. 35.

⁷³ O takim stylu przygotowywania serwisów informacyjnych RMF w archiwalnych nagraniach opowiada m.in. Maciej Wójcik – jeden z pierwszych reporterów stacji, a także dziennikarzy newsroomu. „Serwis 5-minutowy zawierał średnio 7-8 informacji czytanych w tempie „karabinu maszynowego””. Transkrypcja archiwalnego nagrania Macieja Wójcika, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

Wykres 2. Najbardziej interesujące tematy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie.

Wyniki badań zostały też wykorzystane przy tworzeniu programu RMF. Dnia 25 sierpnia 1990 zaczęto nadawać pięciminutowe serwisy informacyjne, a tydzień później pojawił się pierwszy wieczorny program muzyczno-rozrywkowy z konkursami. Program RMF miał charakter muzyczno-informacyjno-publicystyczny. W ciągu dnia na antenie emitowano 25 serwisów informacyjnych w języku polskim i angielskim. Trzy były retransmisją programu BBC. KFKS powołała do życia własną Agencję Informacyjną, przygotowującą codzienny biuletyn. W 1991 roku w ciągu doby RMF przekazywało 36 serwisów informacyjnych. Powstała sieć korespondentów krajowych i zagranicznych. Z każdym kolejnym rokiem rozszerzało się grono współpracujących agencji informacyjnych. 16 maja 1991 podpisano umowę na korzystanie z serwisu międzynarodowego Agence France Presse – AFP⁷⁴.

⁷⁴ W posiadaniu autora skan umowy podpisanej z ramienia AFP przez Michela Leclerca oraz w ze strony RMF przez Stanisława Tyczyńskiego, źródło: Archiwum RMF.

W grudniu 1991 roku podpisano umowę na korzystanie z RWS – Reuters World Service⁷⁵. Od 1 stycznia 1992 roku radio uzyskało dostęp do anglojęzycznego serwisu agencji AP⁷⁶.

Od początku emisji samodzielnego programu nadawca dążył do bliższego kontaktu ze słuchaczem oraz relacjonowania „na żywo” z miejsca wydarzeń. Stało się to możliwe dzięki skonstruowaniu na bazie „malucha” (Fiata 126p) pierwszego wozu transmisyjnego. Łączność odbywała się za pośrednictwem CB radia. Jak wspominała Grażyna Bekier, pierwszą relację reporterską przeprowadzono z posiedzenia Rady Miasta Krakowa. „Kiedy trwało posiedzenie, wszyscy radni w pewnym momencie podbiegli do okna, bo ktoś powiedział, że UFO pojawiło się na placu Wszystkich Świętych. A to był nasz samochód reporterski – Mały Fiat obwieszony tysiącem anten i antenek. To był pierwszy prawdziwy wóz, z którego robiliśmy bezpośrednio relacje. Służył nam przez jakiś czas, dopóki nie dorobiliśmy się już profesjonalnego auta”⁷⁷.

W czerwcu 1991 roku, dokładnie rok po pierwszych badaniach, przeprowadzono kolejne, które oceniały już polski program stacji RMF. Ankiety ponownie wykonano pod kierunkiem Zbigniewa Bajki⁷⁸. W ciągu roku działalności nastąpiła zmiana oczekiwań w stosunku do programu. Porównano 6 podstawowych kryteriów, takich jak w poprzednim badaniu (tabela 1).

Tabela 1. Oczekiwania odbiorców RMF

Kategoria	Badania 1990 r.	Badania 1991 r.
Szybkie informowanie	56,4	72,0
Dobra muzyka	67,2	61,1
Relaks	39,6	52,1
Ciekawe audycje	26,1	44,4
Skrótowe komentarze	17,8	21,3
Wiadomości lokalne	9,8	26,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanego raportu – *Odbiór Radia RMF w promieniu 100 km od nadajnika w Chorągwicy, Kraków 1991.*

⁷⁵ W posiadaniu autora znajduje się Umowa nr V388/91 z 20 grudnia 1991, Reuters World News Agreement, źródło: Archiwum RMF.

⁷⁶ W posiadaniu autora skan umowy z dnia 21 listopada 1991 roku między europejskim przedstawicielstwem AP mieszczącym się we Frankfurcie nad Menem w RFN, źródło: Archiwum RMF.

⁷⁷ Transkrypcja nagrania archiwalnego Grażyny Bekier, źródło: RMF.

⁷⁸ Raport powstał na wewnętrzne potrzeby radia RMF. Jego tytuł brzmi: *Odbiór Radia RMF w promieniu 100 km od nadajnika w Chorągwicy, raport nieopublikowany*, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

Porównując dane z kolejnych lat, można było zauważyć wyraźny wzrost zapotrzebowania na ciekawe audycje o 18,3%. Respondenci wskazywali także na potrzebę szybkiego informowania większą o 15,6%. Uwzględniono jako podkategorię informacje lokalne, na które zapotrzebowanie wzrosło o 16,2%. Więcej o 12,5% osób oczekiwało treści zapewniających relaks. Jednocześnie, co należało odebrać jako pewnego rodzaju zaskoczenie, spadło zapotrzebowanie na muzykę o 6,1%.

Podsumowując można stwierdzić, że program spełniał wymagania słuchaczy. Badania dokładnie określiły, czego oczekują odbiorcy, a redakcja dostosowała się do tych potrzeb. Słuchacze byli zróżnicowani – we wszystkich grupach wiekowych i o różnym wykształceniu. Można zauważyć, że nowa redakcja, dopiero rozpoczynająca aktywność w krótkim czasie niemalże zmonopolizowała rynek radiowy w Małopolsce, co obrazuje tabela 2.

Tabela 2. Zasięg procentowy stacji radiowych w Krakowie 1990-1991

Nazwa stacji	Zasięg VI 1990	Zasięg VI 1991
Program I Polskiego Radia	67,8	46,2
Program III Polskiego Radia	65,5	51,6
Program lokalny (Polskie Radio Kraków)	40,5	32,9
Program Radia RMF	46,5	80,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu z badań ankietowych zrealizowanych w czerwcu 1991 roku na zlecenie KFKS.

Oprócz działalności antenowej radio prowadziło również aktywność pozaantenową, wpisującą się w życie kulturalne i sportowe Krakowa. W hotelu „Pod Kopcem” organizowane były spotkania z zapraszonymi aktorami scen warszawskich. RMF zorganizowało również wiele premier filmowych, akcję sprzedaży cegiełek na pomoc dla Teatru Starego. Było również zaangażowane i finansowo wsparło 200-lecie obchodów kościuszkowskich. Organizowało imprezy sportowe, takie jak zabawy na świeżym powietrzu dla mieszkańców i comiesięczne biegi na orientację, w których brało udział każdorazowo kilkaset osób⁷⁹.

Działalność ta była w pełni przemyślana i zaplanowana. Można mówić o systemie promocji w RMF FM, który powstawał sukcesywnie wraz z rozwojem radia. Jak można przeczytać w załączniku do wniosku koncesyjnego z 1993 roku, „atrakcyjność oferty programowej, a także intensywne

⁷⁹ *Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1991*, źródło: Archiwum RMF, w zbiorach autora.

włączenie się radia w życie społeczne i kulturalne regionu było najlepszą promocją i sposobem na tworzenie zupełnie nowego obrazu medium⁸⁰. Drugim elementem promocji była wizualizacja radia RMF FM w przestrzeni publicznej, głównie poprzez znaki drogowe i tablice rozmieszczone przy głównych trasach, z informacją o częstotliwości, na jakiej RMF FM emituje swój program.

PODSUMOWANIE

Jakie były czynniki umożliwiające utworzenie pierwszej w historii polski komercyjnej stacji radiowej? W jaki sposób organizowano zespół redakcyjny? Jak wyglądały aspekty prawne i organizacyjne? Jaka była koncepcja programowa?

Radio Małopolska FUN, późniejsze Radio Muzyka Fakty, było pierwszą niezależną od władz państwowych stacją radiową w Polsce. Jej powstanie zapoczątkowało proces demonopolizacji i komercjalizacji rynku radiowego. Z perspektywy gospodarczej było to zapoczątkowanie nowej kategorii działalności w postaci firm, przedsiębiorstw medialnych. Nie powstała ona wskutek prywatyzacji państwowej radiofonii, która uzyskała specjalny status. Ustalenia „Okrągłego Stołu” nie przewidywały takiej możliwości. Mimo zmiany struktury w spółkę akcyjną Polskie Radio jest własnością Skarbu Państwa. Powstanie radiofonii komercyjnej nie było procesem łatwym ze względu na konieczność posiadania odpowiednio wysokiego kapitału, ale też sprowadzania zza granicy technologii i sprzętu. Należało również pokonać przeszkody natury biurokratycznej. Proces ten był na ówczesnym etapie o tyle trudny, że nie istniały jeszcze regulacje prawne rozwiązujące problematykę systemowo. Funkcjonował jedynie system zezwoleń uzyskiwanych przez podmioty od władz państwowych na nie do końca określonych zasadach prawnych.

Powstanie RMF było przede wszystkim jednak bardzo ważne z perspektywy rodzącej się demokracji i wolności słowa. Złamanie monopolu państwowego na nadawanie programu radiowego spowodowało, że obywatele zyskali dostęp do informacji niezależnych od rządzących. Co wykazywały badania z tego okresu, zaufanie do mediów państwowych było w omawianym okresie nadwątlone. Słuchacze poszukiwali alternatywy, żeby również zwerfikować oficjalnie przekazywane przez władze państwowe informacje.

---

⁸⁰ Załącznik do wniosku koncesyjnego, Ad. 14, Program promocji, TOM 1, rok 1993. Źródło niepublikowane: archiwum RMF, w zasobach autora.

Doświadczenia kolejnych dziesięcioleci pokazały, że bez powstania niezależnej radiofonii i telewizji nie byłoby możliwe wprowadzenie zasady pluralizmu. Radiofonia komercyjna często dawała możliwość prezentacji poglądów czy środowisk, które nie miały szansy zaistnieć w mediach państwowych, które, co niejednokrotnie było odnotowywane, chociażby w sprawozdaniach KRRiT, reglamentowały dostęp dla środowisk niezwiązanych z władzą. Choć rynek radiofonii jest w pełni koncesjonowany, więc zależny od władz państwowych w sensie uzyskania pozwolenia czy częstotliwości nadawczych, to jednak władze nie decydują co do zasady o przekazywanych treściach. Na poziomie konstytucyjnym i ustawowym zagwarantowano niezależność mediów. Powstanie RMF zapoczątkowało ten proces.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

Ustawa z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy – Prawo prasowe, Dz.U. 1990 nr 29 poz. 173.

Ustawa z dnia 2 grudnia 1960 r. o Komitecie do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja”, Dz.U. 1960 nr 54 poz. 307.

Ustawa z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności, Dz.U. 1990 nr 86 poz. 504.

Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. 1989 nr 75 poz. 444.

Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz.U. 1993 nr 7 poz. 34.

Dokumenty

Akt notarialny Rep. Nr A II 6833/89, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

Dokument Ministerstwo Łączności, Biuro ds. Gospodarki Częstotliwościowej, Sygn.TŁC-5323/17/90 z dnia 11.01.1990, źródło: archiwum RMF.

Postanowienie, sygn. Akt INS Rej. F 215/89, źródło: archiwum RMF.

Literatura

Belczyński J., *Rozwój organizacji Radio Muzyka Fakty Spółka z.o.o. Studium przypadku*, Kraków 2010.

Dobek-Ostrowska B., *Przemiana systemu medialnego w Polsce po 1989 roku*, [w:] *Współczesne systemy komunikowania*, red. Dobek-Ostrowska B., Wrocław 1997.

Habielski R., *Polityczna historia mediów w Polsce w XX wieku*, Warszawa 2009.

Hallin D.C., Mancini P., *Systemy medialne. Trzy modele mediów i polityki w ujęciu porównawczym*, Kraków 2004.

Jędrzejewski S., *Radio renesans od monopolu do konkurencji*, Warszawa 1997.

Łukasik-Turecka A., *Zmiana usytuowania radia w komunikowaniu politycznym*, Lublin 2018.

Mielczarek T., *Monopol pluralizm koncentracja, Środki komunikowania masowego w Polsce w latach 1989-2006*, Warszawa 2007.

M.K., *Bezstronni więc niezależni*, „Tygodnik społeczno-zawodowy pracowników łączności Łączność”, 22 kwietnia 1990 roku, s. 1., źródło: archiwum RMF.

Na razie – muzyka młodzieżowa, „Dziennik Polski”, 15 stycznia 1990.

PAP, *Przez całą dobę Radio Małopolska – prosto z Paryża*, „Życie Warszawy”.

Pokorna-Ignatowicz K., *Od leninowskiej koncepcji prasy do wolnych mediów. Koncepcja „nowego ładu informacyjnego” w „Porozumieniach Okrągłego Stołu”*, [w:] *Polski system medialny 1989–2011*, red. K. Pokorna-Ignatowicz, Kraków 2013.

Pokorna-Ignatowicz K., *Polska droga do „wolnych mediów”. Koncepcja „nowego ładu informacyjnego” i jej realizacja*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Polilogica XV” 2015, nr 194.

Przełomieć M., *Nocny program z Paryża*, „Tygodnik Solidarność Małopolska” 1990, nr 4 (9), 28 stycznia.

Źródła internetowe

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Aleksandra+Zieleniewska>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Edward+Miszczak>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=El%C5%BCbieta+Go%C5%82%C4%85b>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Ewa+Stykowska>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Gra%C5%BCyna+Bekier>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=1990>

<https://historia.wprost.pl/kalendarium/11250013/4-czerwca-1989-roku-czesciowo-wolne-wybory-ktore-zmienily-polske.html>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Marcin+Wrona>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Stanis%C5%82aw+Sm%C3%B3%C5%82ka>

<https://30lat.rmfm.tiki-index.php?page=Stanis%C5%82aw%20Tyczy%C5%84ski>

<https://www.rmfm.ludzie/tadeusz-soltys>

<https://www.polskieradio.pl/220/4078/Artykul/1298648,krakow>

Dokumenty niepublikowane

Bajka Z., *Publiczność radiowa Krakowa, odbiór Radia FUN, oczekiwania wobec Radia Małopolska Fun* (raport opracowany na podstawie reprezentatywnych badań ankietowych zrealizowanych w Krakowie w czerwcu 1990 na zlecenie KFKS, Kraków 1990).

Sieć KFKS, Krakowska Fundacja Komunikacji Społecznej, marzec 1991, źródło: archiwum RMF.

Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1990, źródło: archiwum RMF.

Sprawozdanie z działalności KFKS za rok 1991, źródło: Archiwum RMF, w zbiorach autora.

Statut Krakowskiej Fundacji Komunikacji Społecznej „TV i R” w Krakowie, źródło: archiwum RMF, w zasobach autora.

Transkrypcja archiwalnego nagrania Macieja Wójcika, źródło: archiwum RMF.

Transkrypcja archiwalnego nagrania Zbigniewa Bajki, źródło: archiwum RMF, w zbiorach autora.

Transkrypcja nagrania archiwalnego Wojciecha Padjasa, źródło: archiwum RMF w zasobach autora.

Transkrypcja nagrania archiwalnego Zbigniewa Bajki, źródło: archiwum RMF.

Transkrypcja nagrania wideo Ewy Stykowskiej, źródło archiwum RMF.

Transkrypcja wypowiedzi Edwarda Miszczaka, źródło archiwum RMF.

Transkrypcja wypowiedzi Elżbiety Gołąb z okazji 20-lecia RMF, źródło archiwum RMF.

Transkrypcja wypowiedzi Grażyny Bekier, źródło: archiwum RMF.

Transkrypcja wypowiedzi Tadeusza Sołtysa, źródło: archiwum RMF.

Załącznik do wniosku koncesyjnego, Ad. 14, Program promocji, TOM 1, rok 1993, źródło: archiwum RMF.